

ระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา:

กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี

A Buddhist Social Life Style Mind Power Enhancing System for Elementary Pupils:

A Case Study of Samakkiyaram School in Pathum Thani Province

เปมิกา สุขเจริญ

Pemika Sookchrem

พระวิเทศพรหมคุณ

Phrawithesphromakhun

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ

Niwet Wongsuwan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email : napadon@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 5 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยคือ (1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี (2) เพื่อประเมินสภาพปัญหาและความต้องการระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา (3) เพื่อพัฒนาระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา (4) เพื่อประเมินและรับรองระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี

การวิจัยแบบพัฒนา คือ การสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างครูพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาและบุคลากรเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 120 คน และการสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณะครู จำนวน 8 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ความรู้ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มี 74 คน คิดเป็นร้อยละ 61.67. เพศชาย จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 38.33 อายุ ส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 13-14 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00.

2. การประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของระบบการเสริมสร้างพลังจิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.200) ด้านเนื้อหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.445) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$, S.D. = 0.372) ด้านชุดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.407) ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.408) ด้านชุดคุณประโยชน์จากการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.465)

3. การพัฒนาระบบการเสริมสร้างพลังจิตจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า ด้านประโยชน์ในการเสริมสร้างพลังจิต เป็นประโยชน์ปลูกฝังขัดเกลาพฤติกรรมเด็ก ๆ ให้มีสติสัมปชัญญะที่ดียิ่งขึ้น, ด้านสภาพปัญหา ต้องฝึกฝนอย่างมีสติตามหลักพุทธธรรม, ด้านประสบการณ์ โดยมากมาจากผู้ปกครองและสภาพแวดล้อม, ด้านแนวทาง คือให้ศึกษาจุดอ่อน จุดแข็งและสร้างภูมิคุ้มกัน, ด้านข้อเสนอแนะ พบว่า เน้นให้เชื่อเรื่องเวรกรรมครอบครัวต้องเป็นเสาหลักเสมอไป

4. การประเมินและรับรองระบบการเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมี ศ.ดร. ชัยยงค์ พรหมวงศ์ เป็นประธานสอบ Focus Group Discussion จำนวน 8 รูป/คน เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 1 มิถุนายน 2566 ณ ห้อง C 113 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำสำคัญ : ระบบเสริมสร้างพลังจิต, การดำเนินชีวิต, สังคมพุทธ

ABSTRACT

Objectives of this Dissertation were four folds as follow, (1) to study acknowledgement a Buddhist Social Life Style Mind Power Enhancing System for Elementary pupils: A Case Study of Samakkiyaram School in Pathum Thani Province. (2) To evaluate problem and wanted a Buddhist Social Life Style Mind Power Enhancing System for Elementary pupils. (3) To develop a Buddhist Social Life Style Mind Power Enhancing System for Elementary pupils. (4) To evaluate and guarantee a a Buddhist Social Life Style Mind Power Enhancing System for Elementary pupils: A Case Study of Samakkiyaram School in Pathum Thani Province.

It was a Research and Development by survey and interview research from exempling group 120 and interview 8 persons by Purposive Selection. The tools used by Questionnaire and Interview.

Major founding;

(1) On the acknowledgement from individual person found that, Sex majority were girls 74 persons average as 61.67. Boys were 46 persons average as 38.33. Age majority among 13-14 were 42 persons average as 35.00

(2) On evaluation needing for a Buddhist Social Life Style Mind Power Enhancing System. Majority as more = ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.154). Matter systems were = ($\bar{x} = 3.65$, S.D. =

0.445). Teaching activity process were = ($\bar{x}$ = 3.95, S.D. = 0.372). Learning sets as more were = ($\bar{x}$ = 3.82, S.D. = 0.407). Evaluation as more were = ($\bar{x}$ = 4.03, S.D. = 0.408). Learning benefit as more were = ($\bar{x}$ = 3.82, S.D. = 0.465).

(3) On development a Buddhist Social Life Style Mind Power Enhancing System from interview as benefit for Mind Power emphasized children behavior and mindfulness. Problem condition must be cultivated with Buddha dhamma. Experience mostly from parents an environment. Guideline focus for strong and weakness. Suggestion found that emphasize destiny then family must be backbone.

(4) On evaluation and assurances of a Buddhist Social Life Style Mind Power Enhancing System for Elementary pupils from expertise Focus Group Discussion and committee as number 8 persons on Thursday 1 June 2023 at Zone C room 113 Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Keywords: Guidelines Management, Using Herb Treatment, Sick Monks in Buddhism

1. บทนำ

สังคมโลกแห่งมนุษยชาติตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาล้วนแต่ก่อกำเนิดมาจากสังคมเล็ก ๆ หรือสังคมปฐมภูมิ ซึ่งประกอบไปด้วยพ่อแม่ลูก จากครอบครัวเดี่ยวมาเป็นครอบครัวขยาย และกลับกลายเป็นสังคมทฤษฎี ซึ่งประกอบด้วยเพื่อนบ้าน ชุมชน สังคมในชั้นเรียน สังคมที่ทำงาน จากรุ่นสู่รุ่นต่างก็ถือกำเนิดเกิดมาตามเหตุและปัจจัยที่พึงมีพึงเป็นตามหลักพุทธธรรม มีภาชิตชวนคิดว่า “พรหมาติ มาตาปิโตร มารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร” บิดา คือผู้ให้กำเนิด มารดา คือผู้รักษา ทั้งสองท่านล้วนแต่มีพลังกายและพลังจิตเป็นปฐมฤกษ์ และนี่คือจุดเริ่มต้นแห่งการดำเนินชีวิต ที่ประกอบด้วยรูปและนามที่มีพลังในการขับเคลื่อนภาระหน้าที่ในการดำเนินชีวิตจากอดีตถึงปัจจุบันและก็จะจกขยายไปถึงอนาคตทุกกาลสมัย และต้องสำรวมเรื่องกาย วาจา ใจ ให้เป็นปกติ สุขอยู่เสมอ มีสมาธิอยู่สิ่งที่กำลังดูแลรับผิดชอบ และมีปัญญาเป็นเครื่องตรวจสอบอยู่เสมอ ๆ

ปัจจุบันนี้มนุษย์ตกเป็นเหยื่อของการผิดหวังด้านความรัก การมีหนี้สิน หรือปัญหาด้านการเงิน ทั้งหมด เกิดจากมนุษย์ออกคำสั่งผิดประเภทให้จิตที่อยู่ในตัวเราออกไปทำงานกับคนส่วนใหญ่ เกือบจะทุกคนล้วนตกเป็นเหยื่อเหตุการณ์ในวัยเด็กตั้งแต่ ปัญหาการขาดความรัก ความเจ็บปวด หรือภาพที่แสนจะโหดร้ายยังประทับอยู่ในส่วนลึกของจิต ภาพนั้นจะกัดกร่อนความรู้สึกแบบซึมลึกลงไปในชีวิตวิญญาน แล้วส่งผลให้ร่างกายเจ็บป่วย อารมณ์แปรปรวน การตัดสินใจผิดพลาด แล้วในที่สุดก็นำพาชีวิตของแต่ละคนไปสู่ทิศทางที่ขาดเงินเป็นนิจ มีปัญหาหนี้สินรุมเร้า มีโรคประจำตัว ความสัมพันธ์แย่หรือไม่ก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ทั้งหมดนี้เป็นเพราะคนส่วนใหญ่ไม่รู้สาเหตุของปัญหาและไม่ทราบวิธีแก้ไข ดังคำกล่าวของ

มนุษย์รู้หรือไม่ว่าคุณกำลังนอนอยู่ที่เดิม มนุษย์กำลังทำตัวเป็นนักสัมมนาเพียงเพื่อจะรู้ว่าสุดท้ายก็จะไม่ได้อะไรติดมือกลับไป Pam Grout ผู้เชี่ยวชาญเรื่องจิตใต้สำนึก และควอนตัมฟิสิกส์มีความเห็นว่าคุณจะมีความร่ำรวยหรือความสำเร็จในโลกใบนี้มีกฎเดียวเป็น THE ONE สำหรับมนุษย์ทุกคน และทุกสิ่งนั่นคือ เมื่อ

มนุษย์มีเป้าหมาย จดจ่ออยู่กับเป้าหมาย สร้างแผนการมีวินัยอุทิศตนเสียสละตัวเองมากพอ เชื่อในกฎแห่งการดึงดูด เข้าใจพลังจิตแห่งจินตนาการ และมอบความไว้วางใจในพลังงานจิตที่ก่อกำเนิดสรรพสิ่งเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสม หนทางที่ใช้จะปรากฏแก่คนทุกคน ณ สถานที่ที่เหมาะสมท่ามกลางผู้คนที่เหมาะสม มนุษย์จะได้ทุกอย่างที่ต้องการในตอนที่เหมาะสมของสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยถ้าหากเข้าหากันคือเน้นพลังจิตภายในตนเองซึ่งในทางพระพุทธศาสนาก็คือเรื่องของ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐานเป็นเบื้องต้น

พลังจิต โดยทั่วไปของชาวโลก ก็คือ การทำจิตให้มีกำลัง สามารถทำสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยการฝึกอบรมจิต เช่น การทำให้วัตถุเคลื่อนไหว ด้วยการฝึกสมาธิ จดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น จึงชื่อว่า ใช้พลังจิต คือ จิตมีพลัง เพราะการฝึกอบรมจิต ทำให้สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ โดยไม่ต้องอาศัย ร่างกาย เพียงใช้จิตเท่านั้น แต่ในสัจจะความจริงของพระพุทธศาสนานั้น ก็ต้องพิจารณาไปที่ละคำ และความเกี่ยวพันกันของสภาพธรรม เช่น คำว่า จิต จิตไม่ได้มีพลัง ที่เป็นกระแสแม่เหล็ก ตามที่ชาวโลกเข้าใจกัน แต่ จิต เป็นเพียงสภาพรู้เท่านั้น ทำหน้าที่เป็นใหญ่ในการรู้ รู้สิ่งต่าง ๆ และเกิดขึ้นและดับไป มีเหตุปัจจัยจึงเกิดขึ้น แต่จิตมีหลายประเภท จิตที่ดี ที่เป็นกุศลก็มี จิตที่ไม่ดี เป็นอกุศลก็มี และแม้จิตที่ดี ก็ยังแบ่งเป็นจิตหลายประเภท เช่น กุศลขั้นต่ำ และกุศลขั้นสูง

ซึ่งเมื่อได้ศึกษาพระธรรมโดยละเอียด ก็จะมีรูปร่าง เมื่อจิตเกิดขึ้น โดยมากก็มีรูปเกิดขึ้นร่วมด้วย เป็นจิตตชรูป ดังนั้น รูปที่ดี ประณีตก็ต้องเกิดจากกุศลจิต ยิ่งกุศลจิตที่ดี ประณีต เท่าไหร่ รูปที่ดี ก็ประณีต ก็ดีมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น กุศลบางประการ ที่เป็นกุศลที่มีกำลัง ก็เป็น จิตที่มีกำลัง เป็น มหัคคตจิต คือ จิตที่เป็นกุศลประกอบด้วยปัญญา ที่เป็นฉานจิต ดังนั้น เมื่อจิตที่อบรมดีแล้ว ด้วยการเจริญสมถภาวนา (ไม่ใช่สมาธิ เพราะสมาธิมี ทั้งมีจกสมาธิและสัมมาสมาธิ) ย่อมทำให้จิตมีกำลังด้วยอำนาจของกุศลจิตที่เกิดบ่อย ๆ จนได้ ฉาน และประกอบด้วยปัญญา เมื่อได้ฉานสูงสุดและอบรมคล่องแคล่ว ชำนาญ ย่อมเป็นผู้สามารถทำฤทธิ์ต่าง ๆ เพราะอาศัยจิตที่มีกำลัง ที่เป็นกุศล และประกอบด้วยปัญญาถึงฉานสูงสุด ทำให้เกิดรูปที่ละเอียดที่ดี ทำให้หายตัวได้ เดินผ่านกำแพง ก็ได้ เป็นต้น ดังนั้น จะเรียกว่า พลังจิตก็ได้ ที่เป็น อภิญญาจิต ที่อบรมฉานสูงสุดจนสามารถแสดงฤทธิ์ได้ แต่ต้องเป็นการอบรมสมถภาวนา คือ มีปัญญารู้ว่าจะอบรมกุศล ให้เกิดต่อเนื่องอย่างไร และอบรมจนได้ฉานสูงสุด ซึ่งเป็นเรื่องยากมาก เพราะต้องสะสมปัญญาและอภัยในด้นนี้จริง ๆ

พลังจิตที่ชาวโลกเข้าใจ จึงไม่ตรงตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง เพราะไม่เข้าใจว่า จิตเป็นเพียงสภาพรู้ และเข้าใจว่า ต้องทำสมาธิ ฝึกจิต โดยไม่เข้าใจว่า ต้องเป็นการเจริญสมถภาวนา ที่เป็นการเจริญกุศลประกอบด้วยปัญญา เชื่อว่าเป็นการฝึกจิต จนจิตมีกำลัง มีกำลัง เพราะเป็นกุศล ประกอบ ด้วยปัญญานั้นเอง

ดังนั้น ระบบการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างพลังจิตกับการดำเนินชีวิตในสังคมทางพระพุทธศาสนาในยุค New Normal ที่มนุษย์ทุกคนจึงต้องฝึกพลังจิตจนกระทั่งจิตใต้สำนึกของมนุษย์เชื่อมต่อกับแองสติปัญญาที่ไร้ขอบเขต จนเกิดสติปัญญาหรือความคิดสร้างสรรค์ เมื่อเกิดแรงบันดาลใจก็ลงมือกระทำอย่างหลงใหล จงทุ่มเทหัวใจในสิ่งนั้น เมื่อนั้นมนุษย์จะได้รับการช่วยเหลือจากพลังจิต จะรู้สึกได้ว่าตัวเองกำลังเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างนุ่มนวลด้วยพลังอะไรบางอย่าง เหมือนมีพลังที่นอกเหนือผลบางอย่างผลึกมนุษย์ให้ก้าวไปข้างหน้า

จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิด หลักเกณฑ์ เกี่ยวกับ ระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคีอาราม

จังหวัดปทุมธานี โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักไตรสิกขา และเปรียบเทียบมนุษย์ที่มีการฝึกพลังจิตที่เข้มแข็งกับมนุษย์ที่ไม่มีการฝึกพลังจิต รวมถึงการศึกษาปัญหาของการใช้พลังจิตกับการดำเนินชีวิตในสังคม

2. คำถามวิจัย

2.1 การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี ควรมีแนวทางอย่างไร

2.2 การประเมินสภาพปัญหาและความต้องการระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี ควรมีหลักปฏิบัติอย่างไร

2.3 การพัฒนาระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี มีผลลัพธ์ต่อสังคมอย่างไร

2.4 การประเมินและรับรองระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี มีผลเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี

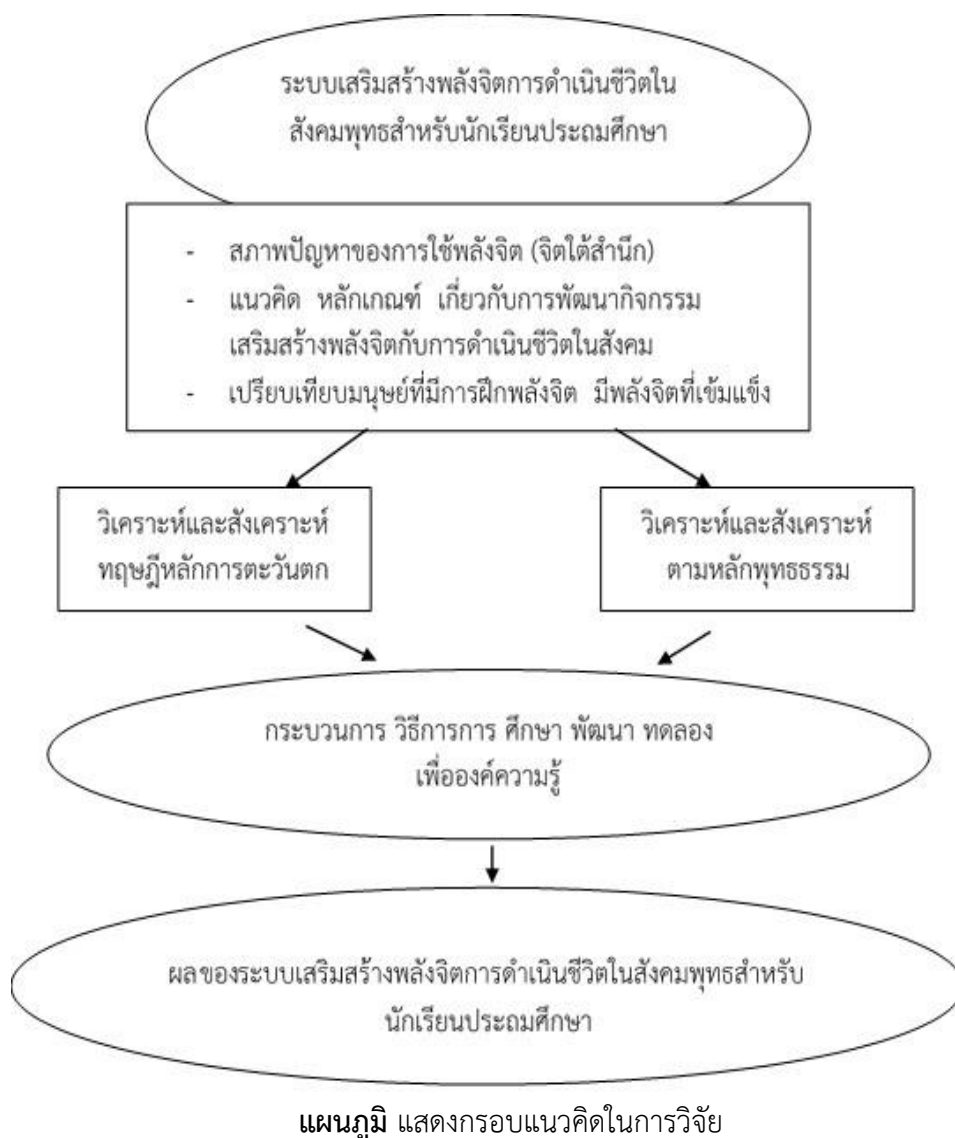
3.2 เพื่อประเมินสภาพปัญหาและความต้องการระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี

3.3 เพื่อพัฒนาระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี

3.4 เพื่อประเมินและรับรองระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดไว้ดังนี้

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษา เป็นการวิจัยแบบพัฒนา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแนวคิด หลักเกณฑ์ ของผู้เชี่ยวชาญเรื่องพลังจิตทั้งในประเทศและต่างประเทศ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และการเปรียบเทียบการศึกษาปัญหาการใช้พลังจิตกับการดำเนินชีวิตในสังคมของมนุษย์ในสังคมต่าง ๆ ดังนี้ 1) รูปแบบการวิจัย 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) การวิเคราะห์ข้อมูล 5) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยเรื่อง “ระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี” สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัย

ใช้แบบพัฒนา โดยมีการสำรวจ ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพอีกมิติหนึ่ง

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนในโรงเรียน วัดสามัคคิยาราม จำนวน 130 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 120 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องมากที่สุด 3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารคณะครูโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จำนวน 8 คน แบบเจาะจง

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มี 2 อย่าง คือ

(1) แบบสอบถาม

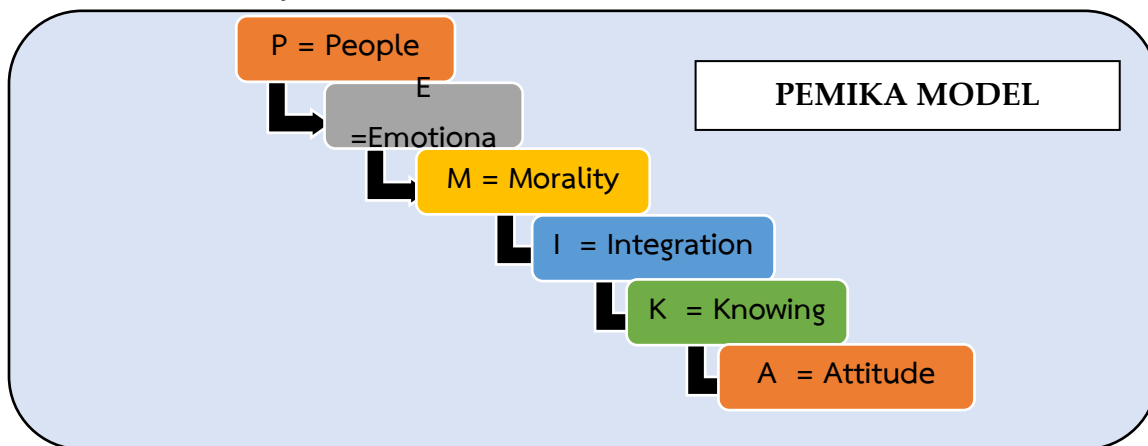
(2) แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเนื้อหาสาระสำคัญจากนิยามศัพท์แล้วได้ร่างแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบคุณภาพในด้านต่าง ๆ

6. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี” เป็นวิจัยแบบพัฒนา (Research and Development) โดยมีการสำรวจ (Survey Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และเชิงคุณภาพ (Quality Research) สัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ตามการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกระบวนการวิจัย 7 model step 1) ประเด็นปัญหาการวิจัย (Problem) เพื่อนำมาสู่การวิจัย 2) วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective) ที่สอดคล้องกับปัญหาที่ต้องการศึกษา 3) การออกแบบการวิจัย (Research Design) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4) การวัดค่าตัวแปร (Variable Measurement) ที่กำหนดตัวแปรต้น ตัวแปรตาม หรือตัวแปรอื่นที่อาจเกี่ยวข้อง 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 6) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ผู้วิจัยนำสถิติมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณลักษณะ 7) การสรุปผล (Generalizations) สรุปจากผลกรวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเพื่ออธิบายลักษณะหรือปรากฏการณ์ของประชากรกลุ่มเป้าหมาย โดยนำเสนอในรูปแบบ การสรุปรายงานการวิจัย ไปใช้ตามนิยามของ PEMIKA MODEL ตามกรอบแนวคิดองค์ความรู้เป็นตารางประกอบ แสดงเป็น Mind Mapping ได้ดังนี้

P = People	หมายถึง นักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี” เป็นกลุ่มเป้าหมาย
E = Emotional	หมายถึง สภาวะอารมณ์ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องพลังจิต
M = Morality	หมายถึง ความมีจรรยาบรรณที่ดีงามของนักเรียน
I = Integration	หมายถึง การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมของนักเรียน
K = Knowing	หมายถึง การรับรู้เฉลี่ยฉลาดของนักเรียน
A = Attitude	หมายถึง ความมีเจตคติ และกิจกรรมยาทอันพึงประสงค์ของนักเรียน

MODEL หมายถึง 7 Steps Model ได้แก่ ขั้นตอนที่เป็นสื่อกลางที่ดำเนินการ เช่น องค์ความรู้การสำรวจความต้องการ การพัฒนากรอบแนวคิด การสอบถามผู้เชี่ยวชาญและการพัฒนาระบบการประเมินการทดลองการใช้และการปรับปรุงความสมบูรณ์

แผนภูมิ แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

7. สรุปผลการวิจัย

สำหรับการศึกษานี้ ผู้วิจัยสรุปจากผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเพื่ออธิบายลักษณะหรือปรากฏการณ์ของประชากรกลุ่มเป้าหมาย โดยนำเสนอในรูปแบบ การสรุปรายงานการวิจัย ดังสรุปผลตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ดังนี้

7.1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี มีสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปตามจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ประกอบด้วยสถานภาพทาง เพศ และ อายุ จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 120 คน โดยหาค่าความถี่ และ ค่าร้อยละสรุปได้ดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 61.67 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดเป็น เพศชาย จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 38.33

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี อายุ 13-14 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 รองลงมาอายุ 10-12 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 31.67 รองลงมาอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดมี อายุ 7-9 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 10.83

13.2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านชุดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านคุณประโยชน์จากชุดการเรียนรู้ พบว่า **โดยภาพรวม** อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.200) และด้านที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ด้านเนื้อหา อยู่ในระดับที่ ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.455) และเมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านเนื้อหา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.455) และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 3. เนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนอยู่ในระดับที่ ($\bar{x} = 3.36$, S.D. = 0.828)

2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดที่ ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.700) และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = 0.912)

3) ด้านชุดการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดที่ ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.407) และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 1. ชุดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา อยู่ในระดับที่ ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.829)

4) ด้านการวัดและประเมินผล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดที่ ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.408) และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคืออยู่ในระดับที่ ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.788)

5) ด้านชุดคุณประโยชน์จากการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุดที่ ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.465) และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดอยู่ในระดับที่ ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 0.840)

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในรายข้อมีดังต่อไปนี้ 1. ด้านเนื้อหา มีความชัดเจน ง่ายต่อความเข้าใจ น่าสนใจ มีปริมาณเนื้อหาเหมาะสมกับวัยผู้เรียน 2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจ สรุปความคิดรวบยอด ตรงกับความต้องการ ช่วยให้รู้จักการค้นคว้าด้วยตนเอง 3. ด้านชุดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมเข้าใจเนื้อหาว่าง่าย ดึงดูดความสนใจ และเอื้อต่อการเรียนรู้รายบุคคล 4. ด้านการวัดและประเมินผล มีเกณฑ์ที่ชัดเจน มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ประเมินผลด้วยตนเองได้ 5. ด้านคุณประโยชน์จากชุดการเรียนรู้ เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้า นักเรียนเข้าใจเนื้อหา รู้ทักษะการคิดวิเคราะห์การเสริมสร้างพลังจิตอย่างกระตือรือร้น

7.3 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) เพื่อพัฒนาระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผลการหาประสิทธิภาพการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) จัดระเบียบข้อมูล (2) การแสดงข้อมูล และ 3) การหาข้อสรุปตีความและตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย ตามคำถามแบบการสัมภาษณ์ข้อต่าง ๆ ตามตาราง ดังนี้

ตารางแสดงสรุปแนวคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์

ประเด็นคำถาม	จำนวน	สรุปสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์
ข้อที่ 1) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับประโยชน์ในการเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษาตามประสบการณ์ของท่าน	8 คน	สรุปได้ว่า การเสริมสร้างพลังจิตต้องฝึกฝนเชื่ออย่างมีเหตุผล มีสติกำกับเสมอ ต้องบ่มเพาะตั้งแต่วัยเด็ก ทำได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ระยะเวลาต้องผู้ในการดูและจากผู้ใหญ่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ในสังคมพุทธต้องมีสติสัมปะชัญญะเสมอ
ข้อที่ 2) สภาพปัญหาการเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ท่านพบในปัจจุบันเป็นอย่างไร	8 คน	สรุปได้ว่า เด็ก ๆ ต้องฝึกฝนและต้องมีแบบอย่างที่ดีให้ดูด้วยอย่างรอบด้าน สังคมพุทธต้องเชื่ออย่างมีเหตุมีผล มีสติกำกับเสมอ เด็กคือผู้บริสุทธิ์ ต้องช่วยกันสอดส่องดูแล

ประเด็นคำถาม	จำนวน	สรุปสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์
		อย่างจริงจัง สังคมพุทธ เด็กดีเด็กฉลาด ชาติเจริญ
ข้อที่ 3) ท่านมีประสบการณ์และความคิดเห็นในการเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียน หรือไม่ อย่างไร	8 คน	สรุปได้ว่า ประสบการณ์ในการเสริมสร้างพลังจิตในสังคมพุทธโดยมากได้มาจากพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่เป็นหลัก มีบวร บ้าน วัด โรงเรียน เป็นมรดกธรรม มรดกไทยด้วยความรักความเมตตาจากรุ่นสู่รุ่นด้วยความสงบสุขสันติเป็นความละเอียดอ่อนโดยเฉพาะจิตใจและความรู้สึกจึงต้องแบ่งปันแบบมีเมตตาธรรมเป็นที่ตั้ง
ข้อที่ 4) ท่านมีความคิดเห็นที่แนวทางการเสริมสร้างพลังจิตกับการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียน มีข้อดี/จุดแข็ง หรือไม่ อะไรบ้างและควรพัฒนา/ส่งเสริมอย่างไร	8 คน	สรุปได้ว่า การเสริมสร้างพลังจิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียน มีข้อดี/จุดแข็ง เป็นไปเพื่อความเอื้อเพื่อโอปปาติกะแบบเครือข่ายและเพื่อน ๆ มีจิตใจที่งามน้ำใจกว้างในสังคมสร้างความเข้มแข็งในตัวตนด้วยแนวคิดและพลังจิตและไม่กระทบกระเทือนผู้อื่น
ข้อที่ 5) ท่านมีข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียน อย่างไรบ้าง	8 คน	สรุปได้ว่า เป็นชาวพุทธต้องเชื่อมั่นในเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม ต้องจัดกิจกรรมในลักษณะส่งเสริมศรัทธาความเชื่อมั่นในเหตุและผล การทำให้ดู ชูให้เห็น เป็นตัวอย่างที่ดี ยึดเป็นเกาะกำบังในวัยแรกเริ่มเพื่ออนาคตที่มั่นคง โดยเน้นหลักธรรมความเชื่อต้องประกอบด้วยปัญญา

7.4 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4) เพื่อประเมินและรับรองระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี

7.4.1 ประเมินและรับรองระบบการสอนสังคมศึกษาอิงหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายภาคเหนือตอนบน โดยการจัดประชุม Focus Group Discussion มีคณะกรรมการประชุมและการรับรองการประเมิน จำนวน 10 ท่าน โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ เป็นประธานคณะกรรมการสอบ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 1 มิถุนายน 2566 ณ ห้องเรียนโซน C ห้อง C 113 สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

7.4.2 ประเมินและรับรองระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี จำนวน 8 คน ตามสรุปประเด็นที่สัมภาษณ์ วิเคราะห์สังเคราะห์ ตามตาราง 5.2 สรุปแนวคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์ข้างต้น

8. อภิปรายผลการวิจัย

มีข้อค้นพบใหม่จากการอภิปรายผลการวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี ควรคำนึงถึงประเด็นที่สำคัญ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

8.1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี มีสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปตามจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ประกอบด้วย **เพศ** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 61.67 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดเป็น เพศชาย จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 38.33 **อายุ** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี อายุ 13-14 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดมี อายุ 7-9 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 10.83

พบว่า มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ **พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นสอนให้คนได้ปฏิบัติอยู่ในศีล มีการเคารพกฎระเบียบ เมื่อทุก ๆ คนมีศีลก็จะทำให้มีความสุขเพราะศีล คือข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง เพื่อพัฒนาจิตให้เป็นสมาธิ เพราะสมาธิ คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิต เพื่อให้เกิดศักยภาพ เช่น มีสมาธิอย่างสูง เมื่อจิตมีสมาธิ เมื่อจิตตั้งมั่นแล้วก็สามารถพัฒนาปัญญาได้ เพราะปัญญา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง จนสามารถนำหลักไตรสิกขาเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิต และปัญญา ให้มีความเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปตามลำดับจนบรรลุถึงผลแห่งความสำเร็จตามกระบวนการไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนา

และยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ **พระมหาวิโรจน์ วิโรจโน** ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องภวังคจิตในพุทธปรัชญากับอภิปรัชญาในพุทธปรัชญาโยคอาจารย์” ผลการวิจัยพบว่า ความหมายของภวังคจิตตามหลักอภิปรัชญา หมายถึง จิตที่เป็นพื้นอยู่ระหว่างภุสสนธิกับจิตที่ตื่นแต่จิตมิได้เสวยอารมณ์ทางทวารทั้ง 6 และบ่อเกิดของภวังคจิตที่เกิดจากการกระบวนการทำงานของจิตที่ทำหน้าที่เกิดดับอยู่ตลอดเวลา รวมถึงลักษณะ และหน้าที่ของภวังคจิต โดยภวังคจิตจัดเป็นวิมุตตจิต คือจิตไม่ได้รับอารมณ์ใด ๆ และมีลักษณะเป็นองค์แห่งภพ กล่าวโดยสรุป ภวังคจิตเป็นลักษณะของจิตที่เกิดอยู่ในส่วนเวลาที่ไม่มีอารมณ์ทางทวารเป็นจิตที่อยู่นอกเหนือจากวิถีการรับรู้เชิงประจักษ์ และเป็นส่วนหนึ่งในภาวะแห่งชีวิตหรือเป็นจิตพื้นฐานของชีวิตที่เกื้อหนุนของสัตว์ไปเกิดใหม่และมีความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานของวิถีจิตด้วย

8.2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของระบบเสริมสร้างพลังจิต การดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านชุดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านคุณประโยชน์จากชุดการเรียนรู้ พบว่า **โดยภาพรวม** อยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ **พระมหาศุภวัฒน์ ชุตินนโต** ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์ในทรรศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทกับซิกมันด์ ฟรอยด์” ผลการวิจัยพบว่า การอธิบายถึงพฤติกรรมในพระพุทธรูปปรัชญาเถรวาทที่มีการแสดงทาง กาย วาจา เพราะสืบเนื่องมาจากจิตที่อยู่ภายในที่เป็นตัวกำหนดวิถีทางของการดำเนินชีวิตในปัจจุบันและอนาคตโดยที่พฤติกรรมแสดงออกนั้น เป็นการทำงานแบบลูกโซ่หมายถึงว่าพฤติกรรมในอดีตย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมในปัจจุบันและพฤติกรรมในอนาคต ซึ่งจะวนเวียนอยู่เช่นนี้ตราบใดที่บุคคลนั้นยังมีกิเลสที่จะนำไปสู่ความทุกข์และความสุขทางใจได้ ส่วนพฤติกรรมในทรรศนะของฟรอยด์เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายภาพทั้งหมดหมายถึงบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่ทั้งดีและไม่ดีพฤติกรรมเหล่านี้ ฟรอยด์ให้ความสำคัญอยู่ 2 ส่วนคือ 1) โครงสร้างทางจิตใต้สำนึก 2) แรงขับพื้นฐาน จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมถ้ามีการประพฤติดีที่ไปทำตามนองคลองธรรมก็ย่อมมีประโยชน์ต่อชีวิตของตนเองและสังคม

8.3 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) เพื่อพัฒนาระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี เมื่อพิจารณาผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ **สมถวิล ธนวิยาพล** ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความคิดเรื่องจิตในพระสุตตันตปิฎก” ผลการวิจัยพบว่า การอธิบายถึงจิตในพระสุตตันตปิฎก จิตในพระไตรปิฎกมีสาระสำคัญคือมีสภาวะธรรมอย่างเดียวกันคือจิต และการทำงานของจิตในลักษณะเป็นธรรมชาติที่มีการเกิดดับสลับต่อกันไปตลอดเวลารวมทั้งกล่าวถึงการแบ่งจิตออกเป็นระดับหรือภูมิ 4 คือ กามาวจรภูมิ รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ และโลกุตตรภูมิ ตลอดจนการวิเคราะห์เปรียบเทียบจิตในพระสุตตันตปิฎก และจิตในพระอภิธรรมปิฎกได้กล่าวถึงภวังคจิตว่า ภวังคจิตมี 3 ดวง คือขณะจิตดวงที่ 1) อดีตภวังค์ เป็นจิตที่กระทบกับอารมณ์คือสิ่งที่สัมผัส เป็นจิตที่เกิดดับๆ และรักษาภพชาติเรียกว่า อดีตภวังค์ หมายความว่าจิตนั้นทำหน้าที่รับอารมณ์เก่าที่เคยได้รับรู้ แต่ถ้าไม่มีอารมณ์มากระทบจิตก็ยังคงรักษาอารมณ์เก่าเป็นภวังคจิตอยู่ต่อไป เหมือนคนนอนหลับสนิทมีคนมาปลุกยังไม่รู้สึกตัวว่าถูกปลุก ขณะจิตดวงที่ 2) ภังคจลนะ เป็นภวังคจิตที่เกิดต่อจากอดีตภวังค์เพียงแต่จิตไหวตัว ขณะจิตดวงที่ 3) ภวังปัจเฉตะ เป็นภวังคจิตที่เริ่มตัดขาดจากอารมณ์เก่าเพราะอารมณ์ใหม่สรุปเนื้อหาทั้งหมดเป็นเรื่องจิตที่มีอยู่ในคัมภีร์ทั้งสองมีนัยตรงกันและแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น

8.4 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4) เพื่อประเมินและรับรองระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี มีผลสอดคล้องกับการวิเคราะห์ตามตาราง ผู้วิจัยอ้างอิงข้อมูลจากการสอบ Focus Group Discussion ได้มีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและรับรองระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 10 รูป/คน โดยมี ศ. ดร. ชัยยงค์ พรหมวงศ์ เป็นประธานคณะกรรมการ

สรุปได้ว่า จากการศึกษาวิจัยภายในและต่างประเทศทุกผลงานและการประชุม Focus Group Discussion เป็นการยืนยันผลลัพธ์ของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย การสรุปและอภิปรายผล ของระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียน
ประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี

15. ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลการตอบแบบสอบถามและจากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 8 คน ได้แนวคิดรวบ
ยอดเป็นข้อเสนอแนะที่ควรยึดตามระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียน
ประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม จังหวัดปทุมธานี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานภาครัฐและเอกชน และองค์กรการศึกษาแห่งชาติ ควรมี
แหล่งทุนให้การสนับสนุนปกป้องและอุปถัมภ์การทำวิจัยเกี่ยวกับระบบเสริมสร้างพลังจิตการดำเนินชีวิตใน
สังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

9.2 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ จะต้องสนับสนุนและดำเนินการอย่างจริงจังใน
การเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยบูรณาการอิงหลักพุทธธรรมกับระบบเสริมสร้างพลังจิตเพื่อการดำเนินชีวิต
ในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และนำหลักธรรมมาภิบาลเป็นหลักชัยในภาคปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นสื่อ
และแบบอย่างที่ดีที่จะทำให้เด็กและเยาวชนจารึกไว้ในปฏิทินแห่งชีวิตต่อไป

9.3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการทำวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้เกิดเป็นพลวัตรตามระบบเสริมสร้างพลัง
จิตเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมพุทธสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ควรเพิ่มขยายเป็นระดับมัธยมถึงอุดมศึกษา
โดยมีแนวคิดทฤษฎีและกลยุทธ์และงบประมาณที่เหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาไทย
แลนด์ 4.0 ของรัฐบาลอย่างต่อเนื่องต่อไป

บรรณานุกรม

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2551). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย,
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช : นนทบุรี.
- บรรยวีสต์ ผางคำ และคณะ. (2561). **ชุมชนไตรสิกขา: รูปแบบและการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในสังคม
ผู้สูงอายุ จังหวัดอุบลราชธานี**. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยา
เขตอุบลราชธานี, 2561.
- บ้านธัมมะ. (2565). **พลังจิต**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [https://www.dhammadhome.com/
webboard/topic/20350](https://www.dhammadhome.com/webboard/topic/20350), [2 กันยายน 2565].
- ประยูร อาษานาม. (2551). **คู่มือวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระมหาวิโรจน์ วิโรจน์ (ผาธา). (2545). **การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องภังคจิตในพุทธปรัชญา
กัลป์อภยาวิญญานในพุทธปรัชญาโยคจาร** (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศุภวัฒน์ ชุตินนโต. (2564). **การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์ในพุทธ
ปรัชญากับซิกมันด์ ฟรอยด์** (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พิชญ์รัชต์ บุญช่วย. (2549). **การศึกษากระบวนการสร้างภavana 4 โดยใช้หลักไตรสิกขา** (วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2557). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชำนิ ประศาสตร์. (2547). **ระเบียบวิธีการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- วิศิษฐ์ ศรีพิบูลย์, มนตราลีนสะเทือน. (2561). **Law of Vibration**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์หนังสือจุฬา.
- สมถวิล ธนวิทยาพล. (2528). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความคิดเรื่องจิตในพระสุตันตปิฎก** (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cronbach, Lee J. (2001). **Essentials of psychological testing**. 4th ed., New York: Harper & Row.